

ARKEOLOGISK UTREDNING 2022

Stina Tegnhed

UNDER GRANARNA I ÄLVASJÖ 1:3

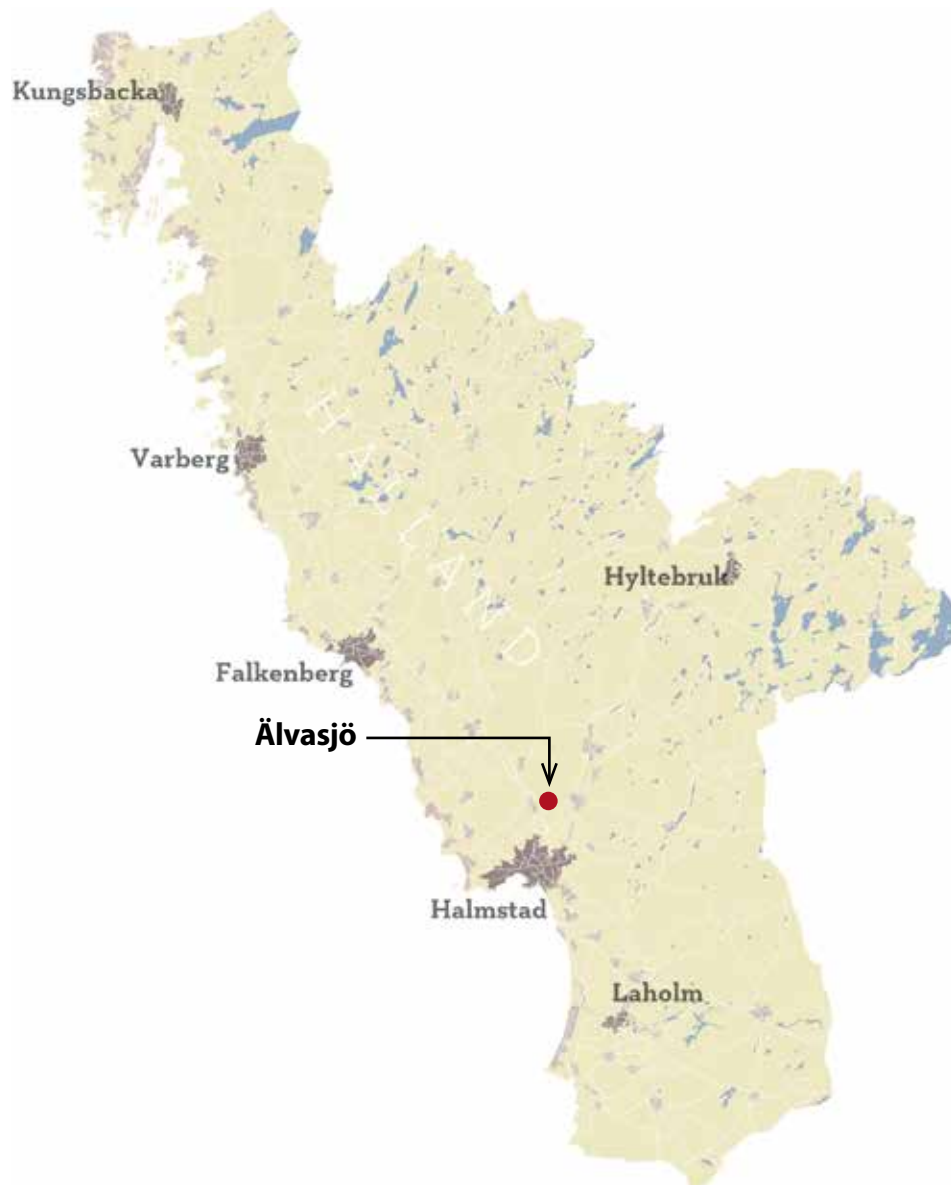
Halland, Övraby socken, Halmstad kommun, Älvasjö 1:3

RAPPORT KULTURMILJÖ HALLAND 2022:31

KULTURMILJÖ
HALLAND

EN DEL AV HALLANDS KULTURHISTORISKA MUSEUM

Stiftelsen Hallands Läns museer, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2022

Arkeologisk utredning 2022

Bild framsida: Schakt 367 mot norr. Foto: Stina Tegnhed. (Fotonr: 2022-30-3).

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

INNEHÅLL

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Syfte och metod	7
Resultat	7
Åtgärdsförslag	8
Referenser	8
Tekniska och administrativa uppgifter	9
 Bilagor	 10
Bilaga 1 Schaktbeskrivning	
Bilaga 2 Fotolista	
 Rapporter från Kulturmiljö Halland 2021 och 2022	 12

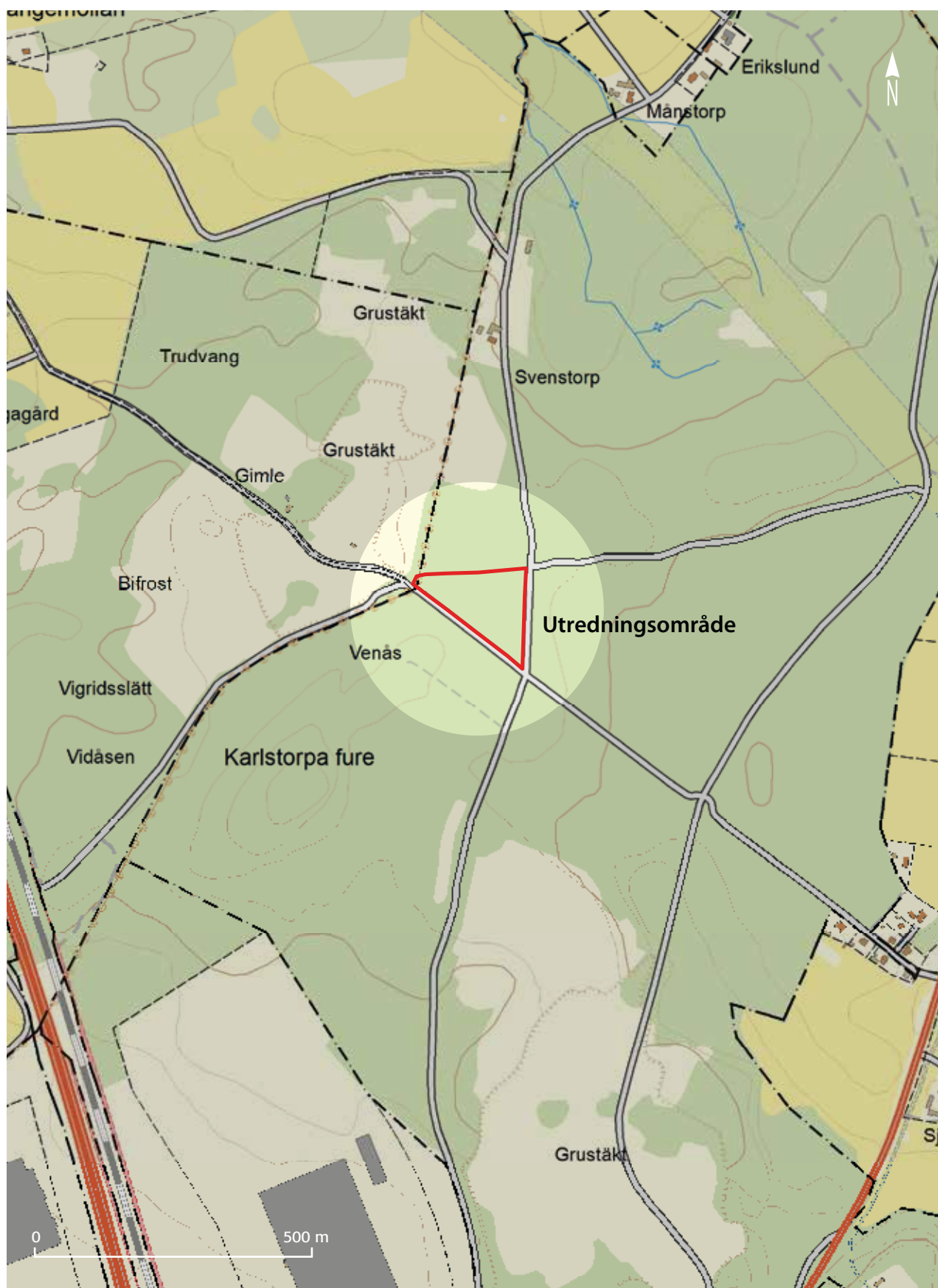

Fig. 1. Utredningsområdet markerat på fastighetskarta. Skala 1:10 000.

SAMMANFATTNING

En arkeologisk utredning inför planerad utökning av täktverksamheten vid Kassakällor genomfördes i mars 2022 av personal från Kulturmiljö Halland. Utredningsområdet mätte 19 000 m². Inga lämningar av antikvariskt intresse framkom.

BAKGRUND

NCC Industry AB planerar att fortsätta bryta grus inom befintlig grustäkt vid Kassa källor enligt befintligt täkttillstånd. Strax norr om det aktuella utredningsområdet har omfattande arkeologiska undersökningar genomförts med anledning av täktverksamheten. Länsstyrelsen bedömde att en arkeologisk utredning skulle utföras då det inom området kan finnas fornlämningar som idag inte är kända.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet är beläget ungefär 6 kilometer nordost om Halmstads stadskärna. Omgivningarna präglas av skogsbruk med planteringar av gran och lärk samt täktverksamhet efter sand och grus. I de svagt kuperade moränhöjderna har gravar i form av högar och stensättningar anlagts under brons- och järnåldern.

Närområdet domineras av gravlämningar från brons- och äldre järnålder. Framförallt utgörs lämningarna av stensättningar men även av ett flertal gravhögar. I samband med tidigare utvidgningar av takten under 1990-talet har en stensättning (L1997:377/RAÄ Holm

58:1) och en boplats (L1997:858/RAÄ Holm 126:1) undersökts. I direkt anslutning till grustäktens västra del är ett gravfält (L1997:840/RAÄ Holm 57) beläget, vilket består av ett röse och sex stensättningar. Stensättningen L1997:377/RAÄ Holm 58 var rundoval till formen och innehöll graven av en vuxen individ, fördelad på två olika bengömmor, enstaka keramikskärvor från två kärl samt en flintskrapa. Graven har daterats till äldre bronsålder. Boplatsen L1997:858/RAÄ Holm 126:1 innehöll spridda stolphål och härदार samt keramik och har daterats till äldre järnålder (Carlie 1993 och Carlie 1994).

Sommaren 2014 utförde Kulturmiljö Halland en arkeologisk utredning av området direkt norr om det aktuella stycket. Vid utredningen konstaterades att den kända fornlämningen, gravhögen L1996:5605/Övraby RAÄ 25:1 visade sig vara en del av ett mindre gravfält då ytterligare gravar i form av stensättningar hittades i dess närhet (Aulin & Häggström 2014). Gravhögen samt totalt fem stensättningar (L2019:2290, L2019:2289, L2019:2291, L1996:7190 och L1996:7189) har undersökts och tagits bort. Dessa var belägna cirka 130 meter norr om det aktuella utredningsområdet. I högen från bronsåldern L1996:5605/Övraby RAÄ 25:1 påträffades en centralgrav och två sekundärgravar med kremerade ben och bronsföremål. I den större av stensättningarna fanns en koncentration av brända

ben och delar av ett kärl från yngre bronsålder togs tillvara (Nordvall 2019 och Nordvall under arbete).

Något hundratal meter söder om det aktuella utredningsområdet genomförde Kulturmiljö Halland under våren och sommaren 2017 en arkeologisk utredning av ett planerat utvidgningsområde på ca 110 000 m², av en söderliggande grustäkt. Inom detta område finns sedan tidigare en känd fornlämning i form av en gravhög, sannolikt från bronsåldern (L1996:6665/Övraby RAÄ 85). Utredningen resulterade i upptäckt av ett antal tidigare okända boplatslämningar, agrara lämningar och s.k. gropavallar (Häggström 2017). I utredningsrapporten presenterades att fem av de nypåträffade fornlämningarna bör förundersökas. Vid registreringen i FMIS erhöll de nya fornlämningarna en uppdelning i tio separata lämningsnummer då de vid vissa ställen var belägna mer än 20 meter från varandra. Berörda fornlämningar ligger samtliga inom Övraby socken och har lämningsnummer L1996:6665, L1996:7644, L1996:7652, L1996:7653, L1996:7654, L1996:7665, L1996:7666, L1996:7667, L1996:7668, L1996:7669 och L1996:7673 (Häggström 2017).

På andra sidan vägen, öster om det aktuella utredningsområdet finns en lämning som erhållit benämningen *möjlig fornlämning* L1996:5266 i Fornsök. Det är en så kallad vallanläggning som består av en fyrsidig vall i NV-SO riktning. Vallarna är 4–6 meter breda och 0,3–0,7 meter höga. Anläggningen breder ut sig inom ett cirka 20x40 meter stort område i ett parti där det idag växer lärkträd.

SYFTE OCH METOD

Syftet med den arkeologiska utredningen är att ta reda på om fornlämningar berörs av ett planerat arbetsföretag. Utredningen ska preliminärt avgränsa nyupptäckta fornlämningar inom utredningsområdet. Utredningen ska fastställa om fornlämningar finns och ge Länsstyrelsen beslutsunderlag inför fortsatta åtgärder. Resultatet kan användas som planeringsunderlag av NCC Industry AB.

Utredningsschakt drogs med hjälp av traktorgrävare inom gallrade stråk i granplanteringen. Inom tre-fyra meter breda stråk i nordsydlig riktning hade granar fälts och en hel del fällda granar och ris låg kvar på marken i den täta planteringen. De gallrade stråken låg på ett avstånd med cirka 20 meters mellanrum.

Schakten mättes in med GPS. Den täta växtligheten försvårade inmätningen, men schakten är inmätta med någon meters felmarginal. Schakt drogs jämnt fördelade över utredningsområdet. I den östra delen av utredningsområdet som i stort sett gränsar till vallanläggning L1996:5266 öppnade vi upp fler ytor för att undersöka om anläggningar som kanske kunde ha koppling till lämningen kunde finnas inom det aktuella utredningsområdet.

RESULTAT

Det 19 000 m² stora utredningsområdet ligger i en granplantering. Höjden över havet är mellan 58–63 meter. Inom åtta stråk hade granar fälts och inom dessa stråk drogs totalt tolv utredningsschakt med hjälp av en traktorgrävare. Utredningsschaktens bredd var cirka 1,5 meter och den sammanlagda längden på utredningsschakten är 735 meter. Alven inom utredningsområdet utgjordes av brun fin siltig sand, med inslag av sten i storleken från småsten till stenblock. Den ovanliggande myllan mäter mellan 0,4–0,7 meter. Inga förhistoriska lämningar påträffades i schakten. Terrängen i utredningsområdet är ojämn med en förhöjning som löper i östvästlig riktning centralt i området. Markytan höjer sig också mot

Fig. 3 Grävmaskinist Patrik Bengtsson gräver och arkeolog Mats Nilsson rensar i schakt 453, mot N. Foto: Stina Tegnhed. (Fotonr: 2022-30-4).

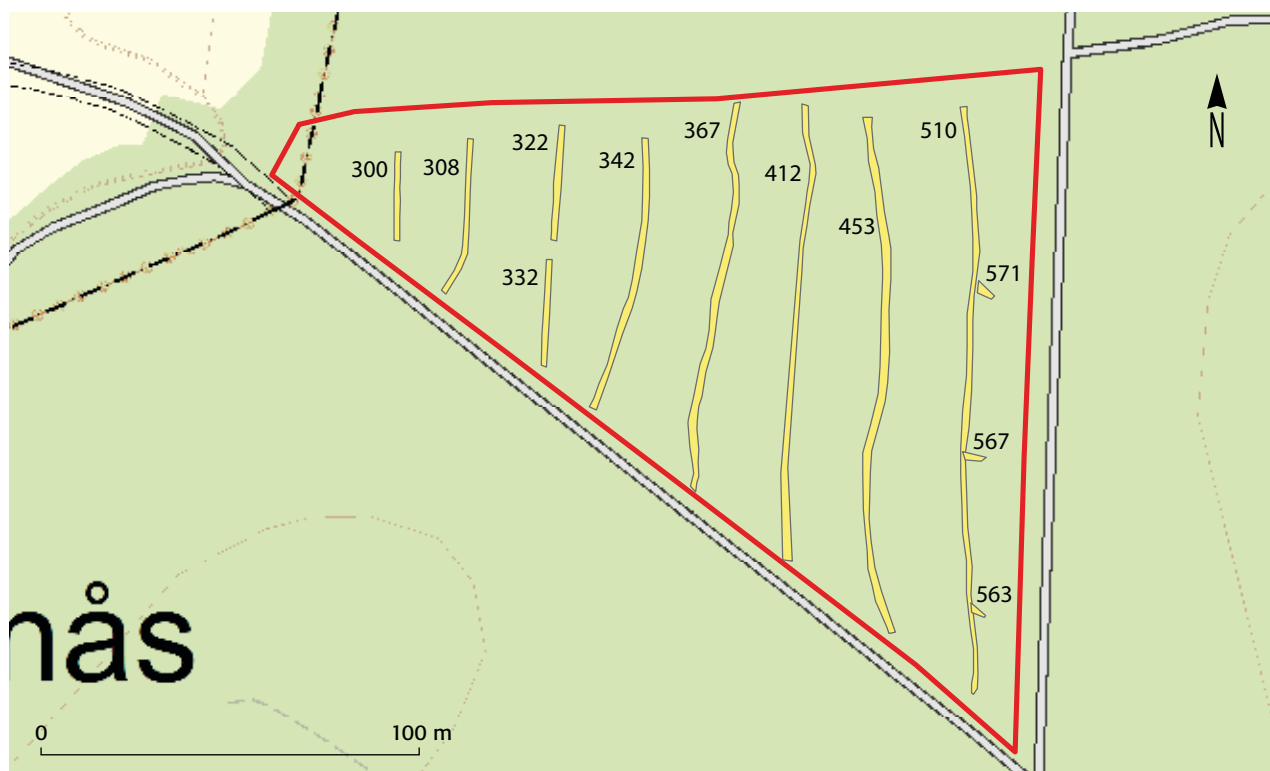

Fig. 4. Utredningsschakt inom utredningsområdet. Skala 1:2000

öster och söder. Det finns mycket sten i området och vi undersökte områdena mellan schakten okulärt för att se om där kunde finnas stensättningar eller rösen. Men vi kunde inte notera några.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Kulturmiljö Halland förordar inga ytterligare arkeologiska insatser inom utredningsområdet.

REFERENSER

Aulin, Anna & Häggström, Leif. 2014. *Kassakällor*. Halland, Halmstads kommun, Holm och Övraby socknar, Holm 2:30 och Slangemöllan 1:17, RAÄ 25:1. Arkeologisk utredning. Undersökningsår: 2014. Stiftelsen Hallands läns museer, Kulturmiljö Halland. Halmstad.

Carlie, Lennart. 1993. *Arkeologisk förundersökning Holm 2:28*, Holms socken, Halland. Stiftelsen Hallands läns museer, Uppdragsverksamheten.

Carlie, Lennart. 1994. *Arkeologisk undersökning Holm 2:28, Slangemöllan 1:17*. Holms socken, Halland. Stiftelsen Hallands läns museer, Uppdragsverksamheten.

Häggström, Leif. 2017. *Utvidgad täkt Arkeologisk utredning 2017*, Halland, Halmstad kommun, Övraby socken, Fotstad 1:1, 2:3(2), 3:1(2), 4:1(2), 5:1(2), Älvasjö 1:1, 2:1, 3:1, 4:1 RAÄ Övraby 85

Nordvall, Linn. 2019. *Gravar vid Kassa källor* Arkeologisk förundersökning 2019. Halland, Halmstad kommun, Älvasjö 3:1, Holm- och Övraby socknar, L1996:5605 (RAÄ Övraby 25:1), L1996:7189 (RAÄ Övraby 91), L1996:7190 (RAÄ Holm 134), L2019:2289, L2019:2290 och L2019:2291. Kulturmiljö Halland arkivrapport.

Nordvall, Linn under arbete Arkeologisk undersökning 2019

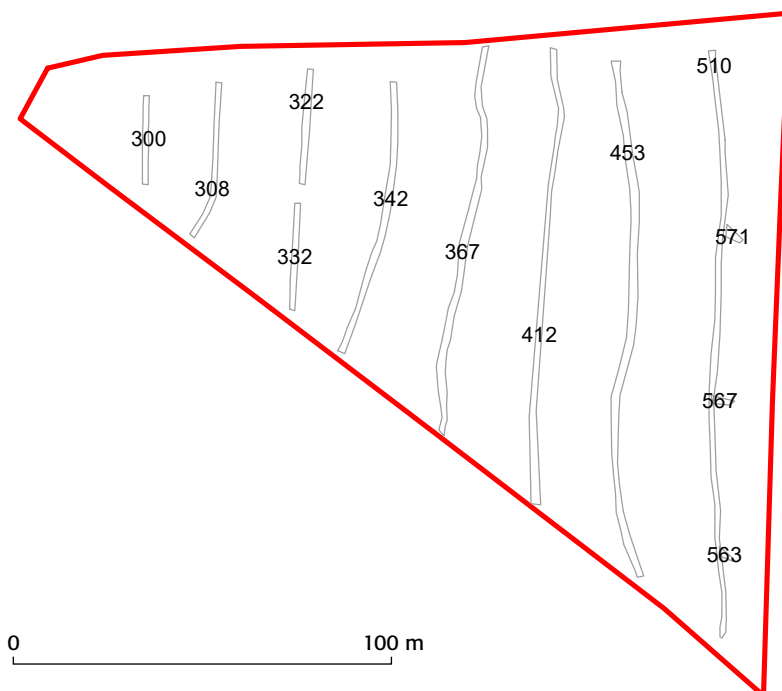
TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens beslutsnummer:	431-7043-2021
Eget diarienummer:	2021-386
Uppdragsgivare:	NCC Industry AB
Utförandetid:	28-29 mars 2022
Personal:	Stina Tegnhed (projektledare) och Mats Nilsson, arkeologer Kulturmiljö Halland. Patrik Bengtsson, grävmaskinist Hovgårds maskin och lantbruks AB
Koordinatsystem:	Sweref 99 TM
Höjdsystem:	RH 2000
Läge:	Halland, Halmstad kommun, Övraby socken, Älvasjö 3:1, Koordinater X: 6289557, Y:371100 (koordinater i sydvästra hörnet)
Undersökt:	Löpmeter: 735 meter. Öppnad yta i utredningsschakten: 1103 m ²
Dokumentation:	Schakt och topografiska punkter inom området mättes in med GPS. Digital information finns tillgänglig i Intrasisprojektet Övraby2021386u. Digitala fotografier har fotonummer 2022-30:1-5
Fynd:	Inga fynd påträffades
Prover:	Inga prover samlades in
Datering:	-

BILAGOR

Bilaga 1 Schaktbeskrivning med figur i skala 1:2000

Schaktnummer	Alv	Matjordsdjup (m)	Anläggningar eller övrigt	Längd (m)
300	Norra delen: Brun fin siltig sand. Södra delen: Sten i olika storlekar, även riktigt stora.	0,4		22
308	Norra delen mycket fin ljusbrun siltig sand, inslag av mindre stenar. Södra delen: Mycket stora stenar (även stenblock), ställvis finns fin brun siltig sand.	0,3–0,4		43
322	Fin ljusbrun siltig sand med inslag av småsten	0,4	Schaktet drogs fram till en förhöjning med stenar. En naturlig "ås" med stenar som finns i området och löper i ö-v riktning.	31
332	Fin ljusbrun siltig sand med inslag av sten.	0,4	Söder om stenåsen.	29
342	Norra delen: stort inslag av stora stenar. Södra delen: Ljusbrun siltig sand med inslag av mindre stenar.	0,3–0,4	Norr om stenåsen.	73
367	Brun/ljusbrun siltig sand med inslag av sten.	0,4–0,5		105
412	Brun siltig sand med inslag av sten.	0,4–0,5	Schaktet löper över en förhöjning och inom den så ökar mängden sten.	120
453	Brun fin siltig sand, inslag av sten	0,4		140
510	Brunrå fin siltig sand.	0,4–0,7	Lite böljande undergrund. Ställvis tjocknar matjorden till 0,7 meter, men främst runt cirka 0,4 meter.	156
563	Brunrå fin siltig sand.	0,5		4
567	Brunrå fin siltig sand.	0,5		6
571	Brunrå fin siltig sand.	0,5		6

Utredningsschakt, skala 1:2000.

Bilaga 2 Fotolista

Fotonr: 2022-30:1-5

Halland, Övraby sn, Älvasjö 1:3

Diariennr: 2021-386

Fotograf: Stina Tegneshed (ST)

Arkeologisk utredning 2022

Fotonr:	Motiv:	Mot:	Sign:
2022-30-1	Schakt 300	S	ST
2022-30-2	Schakt 322, ås med stora stenar mitt i schaktet	S	ST
2022-30-3	Schakt 367	N	ST
2022-30-4	Arbetsbild Patrik gräver och Mats rensar i schakt 453	N	ST
2022-30-5	Södra delen av schakt 510	S	ST

RAPPORTER FRÅN KULTURMILJÖ HALLAND 2021 OCH 2022

2021:24	Kv. Postmästaren, Esplanadparken och Norra Vallgatan - kulturmiljöutredning
2021:25	Spannarps kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:26	Sibbarps kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:27	Tvååkers kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:28	Dagsås kyrka, Styrssystem - antikvarisk medverkan
2021:29	Flickskolan 6, Varberg, antikvarisk förundersökning
2021:30	Gästgivaren 10, Varberg, antikvarisk förundersökning
2021:31	Societetshuset i Varberg, antikvarisk medverkan
2021:32	Alfshögs kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:33	Askome kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:34	Vessige kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:35	Lyngåkra 6:8, Rivningsdokumentation
2021:36	Gamlestugan i Morup, Morup 27:1, antikvarisk medverkan
2021:37	Hägarreds gård, fönsterbyte, antikvarisk medverkan
2021:38	Köinge kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:39	Okome kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:40	Svarträ kyrkogård, kulturhistorisk inventering och bevarandeplan
2021:41	Tjärby kyrka, konstglasfönster, antikvarisk medverkan
2021:42	Tjärby kyrka, invändig renovering, antikvarisk medverkan
2021:43	Varbergs idrottshall, antikvarisk förundersökning
2021:44	Dagsås kyrka, exteriör renovering
2021:45	Kirsten Munks hus, Byte av butiksfönster, antikvarisk medverkan
2021:46	Flundran 5, Inredning av vind, Antikvarisk förundersökning
2021:47	Västra bageriet, Svärdet 6, Antikvarisk förundersökning
2021:48	Skummeslöv 4:2, 5:13 och 30:10 10, Arkeologisk utredning, Skummeslövs socken, Laholms kn
2021:49	Fornlämningar vid Stafingevägen, Stafinge sn, Arkeologisk efterundersökning 2021
2021:50	Staffens, Olofsbo hembygdsgård, halmtak, antikvarisk medverkan
2021:51	Mjellby konstmuseum, antikvariskt utlåtande inför om- och tillbyggnad
2021:52	Vessinge sandhedar, Veinge sn. Arkeologisk. utredning
2021:53	Hanhals övre kyrkogård, Kulturhistorisk bevarandeplan
2021:54	Hanhals nedre kyrkogård, Kulturhistorisk bevarandeplan
2021:55	Spannarps kyrka, utvändig renovering, antikvarisk medverkan
2021:56	Fjällaregården 2:22, Dokumentation av ekonomibyggnad
2021:57	Åkrabergs gård, renovering av verandan, antikvarisk medverkan
2021:58	Wallens slott, murrenovering och byte av stolparmaturer, antikvarisk medverkan
2021:59	Edenberga brandstation, renovering av slangtornet, antikvarisk medverkan
2021:60	Lottens, Västralt 2:10, ommålning av bostadshuset, antikvarisk medverkan
2021:61	Rudan 3, Gårdshus, antikvarisk förundersökning
2021:62	Dagsås kyrka, dagvattenhantering, antikvarisk medverkan
2021:63	Dagsås kyrka, bergvärme, antikvarisk medverkan
2021:64	Landa kyrka, exteriör renovering, antikvarisk medverkan
2021:65	Tullhuset, Varberg. Antikvarisk konsekvensbedömning
2021:66	Solbacken, Torpa-Kärre 6:14, Antikvarisk förundersökning
2021:67	Slottsmöllans djurstallar. Ny taktäckning, Antikvarisk medverkan
2021:68	Sprottorp 1:4, Falkenbergs kommun, Slöinge socken, Arkeologisk utredning
2021:69	Hunnestads kyrka, ramp, antikvarisk medverkan
2021:70	Färgaryds kyrka, omtäckning av koppartak, antikvarisk medverkan
2021:71	Långaryds kyrka, utvändig renovering, antikvarisk medverkan
2021:72	Mesolitisk flinta och gravhöjd L1997:6640, Kungsbacka kn, Landa sn, Arkeologisk Utredning och avgränsande förundersökning 2021
2021:73	Kinnareds kyrka, hussvampsskada i takfot, antikvarisk medverkan
2021:74	Brunswicka sågkvarn
2021:75	Landeryds godsmagasinet. Rapport över renovering
2021:76	Kapellkyrkogården, kulturhistorisk inventering

2021:77	Förromerska eldar under gång- och cykelbana, Töllstorp 2:8/5:5, Ljungby sn, Fornl. L2019:7068, L2019:7069, L2019:7070, L2019:7071 och L2019:7072, Arkeologisk förundersökning
2021:78	Boplatsslämningar väster om Lugnarohögen i Hasslöv, Laholms kommun, Hasslövs socken
2021:79	Trönninge dammanläggning, Trönninge socken, Påarp 6:4, 4:6 och Trönninge 5:112 och 1:116. Arkeologisk utredning.
2021:80	Sankt Clemens kyrka, invändiga renoveringsåtgärder, antikvarisk medverkan
2021:81	Skrea kyrka, utvändig renovering, antikvarisk medverkan
2021:82	Arkeologi inför ny gång- och cykelväg i Tjärby, Tjärby och Laholms socknar, Tjärby 2:18, Lilla Tjärby 1:3, Lilla Tjärby 1:13, Lilla Tjärby 1:66, L1996:1912/ Tjärby RAÅ 11, Arkeologisk utredning, förundersökning och undersökning.
2021:83	Kallbadhuset i Varberg, Kulturhistorisk utredning.
2021:84	Strömma kvarn, antikvarisk utredning inför förbättrad fiskvandring
2021:85	Lilla Torg, Halmstad stad, L1997:3939, L1997:4462. Kulturhistorisk och arkeologisk förstudie
2021:86	T4 Hässleholm, Markan, antikvarisk förundersökning
2022:1	Fortsättningen av den arkeologiska utredningen inom Norra Villmanstrand, Halland, Halmstad kn, Snöstorps sn, Arkeologisk utredning 2021.
2022:2	Tre fornlämningar inom Trönninge 2:27. L2020:3647, L2020:3649, L2020:3653, Arkeologisk förundersökning.
2022:3	Skogskyrkogården i Falkenberg, kulturhistorisk inventering
2022:4	Alafors kvarnmiljö, antikvarisk utredning inför förbättrad fiskvandring
2022:5	T4 Hässleholm, Matsalen, antikvarisk förundersökning
2022:6	Arkeologisk utredning 2021 inför den nya Slottsmöllebron, Halmstad 9:14 och Halmstad 10:26 m fl
2022:7	Köinge kyrka, Utvändig renovering, antikvarisk medverkan
2022:8	Arkeologisk utredning inför solkraftspark i Harplinge. Harplinge sn, Arkeologisk utredning steg 1
2022:9	Övraby VA, Halmstad stad, Halmstad 7:3, Arkeologisk utredning 2021
2022:10	Tidigmoderna odlingslager och bebyggelselämningar i kvarteret Grev Kristoffer, Halland, Halmstad, Fastigh. Grev Kristoffer 10 och 13, RAÅ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk schaktningsövervakning 2020
2022:11	Skottorps slott, Renoveringsåtgärder 2020-21, Antikvarisk medverkan
2022:12	Ekilstorp, planutredning
2022:13	Tingshuset, Höken 3, Laholm. Antikvarisk förundersökning
2022:14	Varbergs kyrka, antikvarisk förundersökning
2022:15	Armékåren 14, antikvarisk förundersökning
2022:16	Morups kyrkogård, uppdatering av kulturhistorisk dokumentation och bevarandeplan
2022:17	Tönnersjö kyrka, renovering av golv m.m
2022:18	Arkeologisk förundersökning av L1997:7567, Landa socken, Sintorp 3:6
2022:19	Teater Storan, Svärdet 8, Antikvarisk medverkan
2022:20	Centralskolan, Tvååker. Antikvarisk förundersökning
2022:21	Från stenålder till vikingatid i Hunnestad. Halland, Hunnestads sn, Arkeologisk förundersökning av L2020:6458
2022:22	Hasslövs kyrkogård, uppdatering av bevarandeplan
2022:23	Våxtorps kyrkogård, uppdatering av bevarandeplan
2022:24	Fiberledning vid Norre Port, Halmstad 5:1, RAÅ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk schaktningsövervakning 2022
2022:25	Fiberledning i Klostergatan, Halmstad 5:1, RAÅ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk schaktningsövervakning 2022
2022:27	Elskåp vid Lilla Torg, Halmstad 5:1, RAÅ 44:1/L1997:3939, Arkeologisk schaktningsövervakning 2021
2022:28	Gunnarsjö kyrkogård, uppdatering av bevarandeplan
2022:29	Tröinge 2:21 och 3:107, Falkenberg, Vinbergs sn, Tröinge 2:21 och 3:107, Arkeologisk utredning 2022
2022:29	Tröinge 2:21 och 3:107, Falkenberg, Vinbergs sn, Tröinge 2:21 och 3:107, Arkeologisk utredning 2022
2022:30	Slöinge kyrka, styrssystem, antikvarisk medverkan
2022:31	Under granarna i Älvasjö 1:3, Övraby sn, Halmstad kommun, Älvasjö 1:3, Arkeologisk utredning 2022

KULTURMILJÖ
HALLAND